

VENEMAA FÖDERATSIOONI SÕJATÖÖSTUS

Venemaa sõjatööstuskompleks on vastusena Ukraina-vastase sõja venimisele kasvatanud olulisel määral oma toodangut ning on tõenäoliselt suuteline agressioonisõja jätkamiseks varustama relvajõude nii vajaliku suurtükiväemoona kui ka soomustehnikaga.

Kui lääneriigid ei suuda kiiresti tagada suurtükiväemoona tootmise ja Ukrainale tarnimise mahu kasvu, siis kasvab 2024. aasta jooksul Venemaa eelis Ukraina ees suurtükiväemoona kättesaadavuse osas tõenäoliselt veelgi.

Kuigi Venemaa relvajõud on kaotuste tõttu sunnitud leppima üha vanema ja ebatõhusama masinapargiga, on soomustehnika reservladudes oleva konserveeritud tehnika taastamisega võimalik korvata kaotusi Ukrainas veel mitme aasta jooksul.

Venemaa Föderatsiooni Relvajõudude (VF RJ) suutatus realiseerida 2022. aasta alguses Kremli imperialistlikke ambitsioone Ukrainas ettenähtud ajaraamis ning ukrainlaste visa vastupanu invasioonile on viinud VF RJ tõsiste kaotusteni lisaks elavjõule ka sõjatehnikas. Vajadus korvata sõjatehnika kaotusi ning toota suurtükiväemoona¹ sõjategevuse jätkamiseks Ukrainas on esitanud tõsise väljakutse Venemaa sõjatööstuskompleksile (STK).

SUURTÜKIVÄEMOON

Peamised faktorid, mis on mõjutanud Venemaa otsuseid seoses vajadusega tagada moona olemasolu agressiooni jätkamiseks Ukrainas, on järgmised.

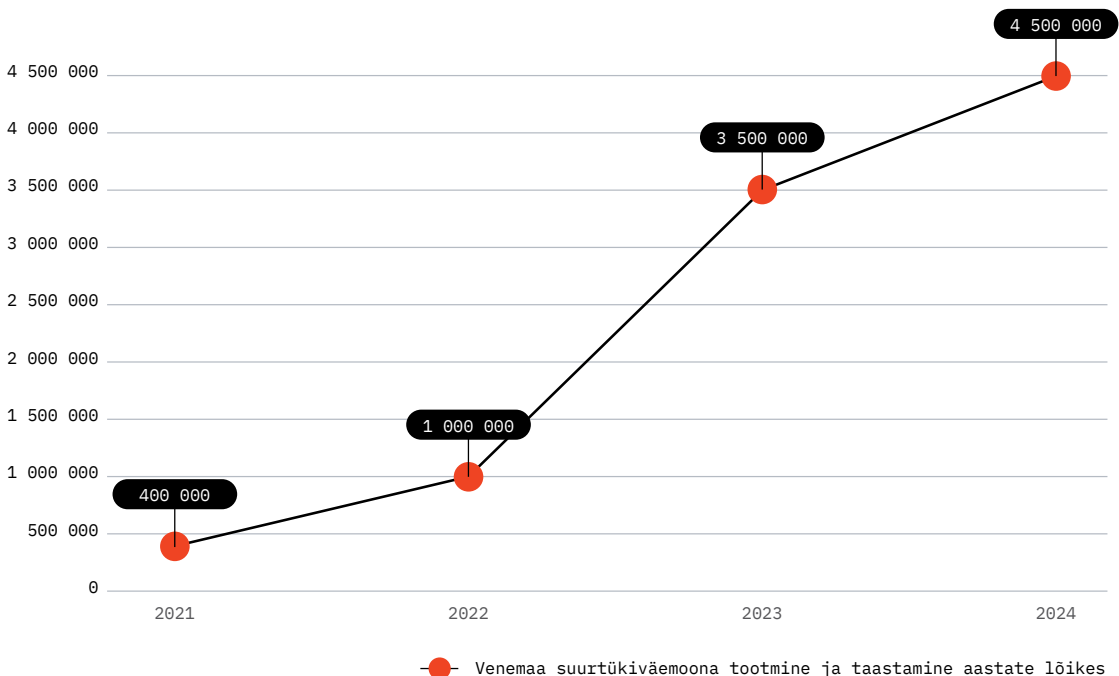
- Moona varud – invasiooni eel oli Venemaa moonadepoodes ja -ladudes hiiglaslik kogus suurtükiväemoona, mis suures osas oli pärand Nõukogude Liidu ülepaisutatud relvajõududelt. Hinnanguliselt oli see varu suurusjärgus kuni 20 miljonit mürsku, miini ja raketti, millest küll suur osa oli aegunud. Sõltuvalt aegunud moona seisukorrast saab sellest teatud osa kasutuskõlblikkuse tööstusliku kontrolli-, taaste- ja remondiprotsessiga arsenalides ennistada.
- Moona kulu – VF RJ-de suurtükiväemoona kulu on agressiooni käigus olulisel määral muutunud: kui 2022. a. kevadel ulatus päevane moonakulu VF RJ-de pealetungi tingimustes kuni 60 000 ühikuni, siis 2023. a teises pooles püsis see valdavalt 10 000 – 15 000 ühiku piires. Sellegipoolest on VF RJ-del kasutada päevas 3–4 korda enam moona kui Ukraina relvajõududel. Hinnanguliselt on VF RJ invasiooni algusest kasutanud Ukrainas kokku 12–17 miljonit ühikut suurtükiväemoona.

¹ Kasutame siin OSCE pakutatavat suurtükiväemoona definitsiooni: see on tankide, haubitsate, miinipildujate ja mitmikraketiheitjate moon kalibriga 100 mm ja enam.

- Moona tootmine – enne invasiooni Ukrainas 2021. a tootis VF STK uut suurtükiväemoona ja taastas aegunud laomoonana kokku ligi 400 000 ühikut. 2022. a. ulatus ainuüksi uue suurtükiväemoona tootmine Venemaal 600 000 ühikuni, mis oli umbes samas suurusjärgus kui Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu liikmesriikide tootmine kokku.

Venemaa on alates 2022. aasta suvest teinud tõsisid jõupingutusi kasvatada suurtükiväemoona tootmist. Selleks kaardistas VF STK koostöös Kaitseministeeriumiga tootmisvõimsused, tuvastas tootmise pudelikaelad ning rakendas meetmed nende mõju vähendamiseks. Protsessi tulemusena kinnitati STK ettevõtete investeerimisplaanid, et tootmistahte 2023. aasta jooksul järsult kasvatada. Hoolimata Lääne sanktsioonide piiravast mõjust tehaste sisseseadete, tootmisseedmete ja tööpinkide hankimisele ning VF STK kroonilisest kvalifitseeritud tööjõu puudusest saavutati 2023. aasta jooksul suurtükiväemoona tootmise mitmekordne kasv. Suurtükiväemoona tootmine ja taastamine ulatusid 2023. aastal kokku 3–4 miljoni ühikuni, ületades mitmekordselt kogust, mis on kasutada Ukrainal.

2024. aastal tõenäoliselt lõppeb Vene moonadepoodes ja -ladudes taastamiseks sobiliku suurtükiväemoona varu, mistõttu kannab sellest alates RJ-de moonaga varustamise põhiraskust uue moonana tootmine. VF STK jõupingutused tootmise edasiseks kasvatamiseks jätkuvad, sh püütakse hankida Lääne päritolu tööstusseadmeid, kasutades erinevaid sanktsioonide vältimise skeeme kolmandate riikide vahendajate kaudu. Ukraina samas sõltub lääneriikidest imporditud moonast, mille varud on suures osas juba Ukrainale tarnitud ning mille tootmistahte kasv on võrrelduna VF STK-ga palju aeglasem. Seetõttu on peaaegu kindel, et lääneriikidest imporditud moonana tarded Ukrainale 2024. aastal ei suuda pidada sammu STK tarnetega VF RJ-dele. Ukraina ja VF relvajõudude ebavõrdsus suurtükiväemoona kättesaadavuses kasvab 2024. aastal tõenäoliselt veelgi.

SOOMUSTEHNIKA

VF RJ-de kaotused soomustehnikas (tankid, soomukid, liikursuurtükid) on alates invasiooni algusest olnud äärmiselt suured – jaanuar 2024 seisuga oli see 2600 tanki, 5100 soomukit ja 600 liikursuurtükki. Kaotuste korvamiseks on Venemaa kasutanud soomustehnika reservi, mis koosneb ennekõike Nõukogude Liidu armeelt pärandiks saadud tuhandetest ühikutest hoiuladudes konserveeritud soomustehnikast, millest osa on viimase paarikümne aasta jooksul moderniseeritud ja VF RJ-de poolt kasutusele võetud. Enamik sellest on nii moraalselt kui tehniliselt vananenud ning kõige vanem osa on aastakümnete jooksul degradeerunud punktini, kus selle lahinguvõime taastamine ei pruugi olla võimalik ega otstarbekas.

Kaotuste kiire kuhjumise tõttu Ukrainas on VF STK fookus olnud lahingukahjustusega soomustehnika remondil ning uue tehnika tootmine on suures osas andnud teed konserveeritud soomustehnika taastamisele.

VF STK kannibaliseerib konserveeritud tehnikalt komponente sõjas kahjustada saanud soomustehnika remontimiseks või hoiuladude tehnika taastamiseks – sellisel moel on tõenäoliselt võimalik taastada lahinguvõimeliseks iga kolmas-neljas konserveeritud relvasüsteem. Seetõttu on tõenäoliselt ka teostatav Venemaa presidendi Putini avalikult väljakäidud plaan taastada 2026. aastaks 2000 vana tanki. Konserveeritud soomustehnika taastamist võib käsitleda ennekõike hädalahendusena, tagamaks VF RJ-de soomusvõime ajaks, mille jooksul STK ei suuda asendada sõjas kaotatud relvasüsteeme uutega. Tõenäoliselt jääb selline praktika aktuaalseks keskpikas perspektiivis (5–10 aastat).

Peamised probleemid tankide tootmisel ja taastamisel on komponentide puudus ja nende kõikuv kvaliteet ning kvalifitseeritud tööjõu puudus Vene sõjatööstuses. Toodangu kvaliteedi oluline tõstmine rahvusvaheliste sanktsioonide tingimustes on tõenäoliselt ebarealistlik ka keskpikas perspektiivis (5–10 aastat). Kuigi sanktsioonid on piiranud VF STK ligipääsu kvaliteetsetele komponentidele ja ennekõike tööpinkidele, tootmisliinidele ja tehaste sisseseadele, otsib Venemaa pidevalt võimalusi sanktsioonidest kõrvalehiilimiseks kolmandate riikide, ennekõike Hiina ja Hongkongi erihalduspiirkonna kaudu. Lühikeses perspektiivis on VF STK tõenäoliselt võimetu täiesti uue soomustehnika tootmist oluliselt kasvatama, kuid reservladudes oleva konserveeritud soomustehnika taastamisega on võimalik korvata kaotusi Ukrainas veel mitme aasta jooksul. VF RJ on kaotuste jätkudes Ukrainas sunnitud leppima üha vanema ja võimetelt üha piiratuma soomustehnikaga, kuid kvantitatiivses plaanis VF RJ-de soomusvõime siiski säilib.